

лення персонажів мультфільму, давали творчі завдання на підбір порівнянь, синонімів, антонімів.

Виконувалися такі вправи, як «Намалюємо мультфільм словами», «Придумай мультфільм», «Хто уважніше?», «Я почну, а ви продовжите». Як показали наші спостереження, після проведення системи занять з використанням мультиплікаційних фільмів із дітьми старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення стали спостерігатися наступні позитивні зміни в розвитку зв'язного мовлення: діти стали відзначати необхідні суттєві зв'язки в предметному мовленні (тимчасові, причинно-наслідкові), викладати свої думки в логічній послідовності, правильно використовувати відповідні лексичні та граматичні засоби.

У дітей активізувався пасивний і збільшився активний словник, вони стали використовувати різноманітні мовленнєві засоби. Збільшився обсяг висловлювання, діти стали використовувати велику кількість складних речень. Збільшився темп мовлення, скоротилася переривчатість мовлення, кількість ситуативних слів (при складанні оповідань були відсутні тривалі паузи з пошуком потрібного слова). Діти стали використовувати в мовленні велику кількість прислівників.

Діти навчилися складати розповіді різних типів (опис предмета, розповідь, оповідання з елементами опису тощо). Розповіді дітей, як правило, містили яскраві, оригінальні образи, ту чи іншу характеристику переданих подій (місце, час, характер дії). Діти проявляли фантазію, прагнули обіграти в своєму оповіданні зображене на екрані.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, формування зв'язного мовлення у дошкільників із вадами мовлення є одним із важливих завдань роботи логопеда і вихователя в умовах логопедичного пункту, яку можливо максимально реалізувати на матеріалі мультиплікаційних фільмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурухина А. Ф. Мультфильмы в воспитательно-образовательной работе

с детьми [Текст] / А. Ф. Бурухина // Воспитатель ДОУ. – 2012. – № 10. – С. 22-24.

2. Глухов В. П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи [Текст] / В. П. Глухов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : АРКТИ, 2004 – 244 с.
3. Гуськова А. А. Мультфильмы в детском саду: логопедические занятия по лексическим темам для детей 5–7 лет [Текст]: / А. А. Гуськова. – М. : ТЦ Сфера, 2010 – 123 с.
4. Заглада Л. Дети и мультипликация [Текст] / Л. Заглада // Мир семьи. – 2005. – № 11 – С. 32 – 35.
5. Сперанская Г. Л. Развитие речи дошкольников с использованием сюжетной видеозаписи [Текст] / Г. Л. Сперанская, И. А. Ледник. – СПб. : Речь, 2007 – 156 с.

УДК 376.1-056.264:741

В. В. Пасько

студентка спеціальності
«Корекційна освіта (Логопедія)»

К. О. Зелінська-Любченко

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логопедії
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

КОРЕКЦІЯ ЗНМ ІІІ РІВНЯ У ДІТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається методика малювання, як засіб впливу на розвиток мовлення у дітей старшого дошкільного віку із врахуванням встановленого логопедичного висновку «загальний недорозвиток мовлення ІІІ рівня».

В статті рассматривается методика рисования, как средство воздействия на развитие речи у детей старшего дошкольного возраста с учетом установленного логопедического заключения «общее недоразвитие речи ІІІ уровня».

In the article the technique of drawing as a means of influencing the development of speech in children of senior preschool age taking into account the established speech therapy the conclusion of "General underdevelopment of speech ІІІ level."

Ключові слова: мовленнєві порушення, загальне недорозвинення мовлення, лексико-граматична будова, малювання, діти старшого дошкільного віку.

Ключевые слова: речевые нарушения, общее недоразвитие речи, лексико-грамматический строй, рисование, дети старшего дошкольного возраста.

Key words: *speech disorders, General underdevelopment of speech, lexico-grammatical structure, drawing, children of senior preschool age.*

Постановка проблеми. Сучасна школа вимагає від дитини високого рівня розумового і мовленнєвого розвитку. Тому для дитини-дошкільника гарне мовлення – запорука успішного майбутнього навчання та розвитку в школі. Творча і науково обґрунтована розробка змісту, методів навчання і виховання дітей із порушеннями мовлення з елементами творчості є актуальною проблемою сучасної логопедії.

Дошкільні навчальні заклади в Україні реалізують наступні ідеї: створення умов, необхідних для повноцінного фізичного і психічного розвитку дітей, їх емоційного і соціального благополуччя; виявлення проблеми та надання своєчасної допомоги дітям.

Основними завданнями корекційного навчання дітей із недорозвиненням мовлення є: практичне засвоєння лексичних та граматичних засобів мови; формування повноцінної звукової сторони мовлення (формування правильної звуковимови, складової структури і фонематичного сприйняття); підготовка до навчання грамоті; розвиток зв'язного мовлення.

На нашу думку, корекція загального недорозвинення мовлення буде більш ефективною, якщо в корекційно-розвивальні заняття систематично включати елементи образотворчого мистецтва.

Застосування в роботі елементів образотворчого мистецтва підвищує мотивацію та інтерес дітей до занять і тим самим сприяє більш успішному засвоєнню програми та корекції вад мовлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У працях вітчизняних і зарубіжних вчених (Виготський Л. С., Усова О. П., Ельконін Д. Б., Піаже Ж., Монтессорі М., Кофка К. та ін.) відзначається, що гра, спрямована на всебічний розвиток дитини, є однією з основних сторін дошкільного виховання. У логопедичній літературі зазначається специфіка ігрової діяльності з елементами образотворчого мистецтва у дітей із

тяжкими порушеннями мовлення, розробляються науково методичні аспекти застосування малювання як корекційного засобу (Косова Г. В., Лазарева Р. Г., Миронова С. А., Селіверстов В. І., Усачова Л. Н., Філічева Т. Б. та ін.).

Мета статті полягає у визначенні особливостей використання засобів образотворчого мистецтва для розвитку мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Волкова Л. С., Шаховська С. М., Філічева Т. Б., Чиркіна Г. В. відзначають, що неповноцінна мовленнєва діяльність накладає відбиток на формування у дітей із ЗНМ III рівня сенсорної, інтелектуальної та афективно-вольової сфери [1, с. 615-616]:

- вказує на недостатню стійкість уваги, обмежені можливості її розподілу;
- мовленнєве відставання негативно позначається і на розвитку пам'яті. При відносно збереженій смисловій, логічній пам'яті у дітей знижена вербальна пам'ять, страждає продуктивність запам'ятовування. Вони забувають складні інструкції, елементи і послідовність завдань. Нерідкі помилки дублювання при описі предметів, картинок;
- низька активність пригадування може поєднуватися з обмеженими можливостями розвитку пізнавальної діяльності;
- володіючи повноцінними передумовами для оволодіння розумовими операціями, доступними їхньому віку, діти, проте, відстають у розвитку наочно-образної сфери мислення, без спеціального навчання важко опановують аналізом, синтезом і порівнянням. Для багатьох із них характерна ригідність мислення.

Поряд із загальною соматичною ослабленістю і уповільненим розвитком локомоторних функцій властиве і деяке відставання в розвитку рухової сфери [4, с. 16-17]:

- недостатня координація пальців, кисті руки, недорозвинення дрібної моторики (наприклад, при розстібанні та застібанні гудзиків, зав'язування і розв'язання шнурків, стрічок);

- сповільненість, «застрягання» в одній позі;
- діти відстають від однолітків із нормою розвитку в точному відтворенні рухового завдання по просторово-часових параметрах, порушують послідовність елементів дії, опускають її складові частини. Наприклад, їм важко даються такі рухи, як перекочування м'яча з руки на руку, передачі його з невеликої відстані, удари об підлогу з попереми́нним чергуванням, стрибки на правій і лівій нозі, ритмічні рухи під музику;
- типовим є і недостатній самоконтроль під час виконання завдання.

З урахуванням зазначених особливостей дітей із ЗНМ III рівня застосування інноваційних технологій із метою логопедичної корекції має охоплювати такі функції, як увага, пам'ять, пізнавальна активність, наочно-образне мислення, дрібна моторика, моторна координація [5, с. 31].

З метою стабілізації емоційної сфери слід застосовувати арт-терапевтичні методики:

- музикотерапія (емоційне сприйняття музики, вокалотерапія, гра на музичних інструментах. Залежно від мелодії, її ритмічної основи і виконання музика може надавати найрізноманітніші ефекти) [1; 3];
- ізотерапія (нетрадиційні техніки малювання: кляксографія, пальцевий живопис, малювання м'яким папером, малювання жорстким напівсухим пензлем, ниткографія, малювання манною крупкою, листям, паличками, камінцями, віддруковування ватою, відбиток пробками, малювання долонями і ін.) [4, с. 33].

Для організації ігор із елементами образотворчого мистецтва на логопедичних заняттях застосовують різні види засобів для малювання: різноманітні олівці, фломастери, фарби.

Артикуляційна гімнастика проводиться у формі так званого театру пальчиків. Це сполучена гімнастика, що сприяє розвитку дрібної моторики рук і координації рухів. Зміст цієї гімнастики відображає лексичні теми, що вивчаються в старшій групі.

Для подолання труднощів перемикання з одного положення мовлення на інше варто використовувати артикуляційні казки, в яких освоєння артикуляційних поз здійснюється в грі. У артикуляційній казці виконується серія рухів, що є в порівнянні з артикуляційною гімнастикою більш складним завданням.

Пальчикові ігри допомагають домогтися активності та виразності дрібних рухів рук при стисканні та розтисканні, а потім при виконанні більш складних імітаційних ритмічних рухів. Діти на заняттях вчаться зображати те, про що розповідається у вірші та погоджувати ритм рухів з віршованим ритмом.

Для виконання вправ із навчання жестам використовують ляльку «Жива рука» (діти малюють власноруч собі ляльку). Ця лялька дозволяє виділити найтонші нюанси почуттів і настроїв героя, вона має виразну жестикуляцію і може виконувати складні дії, недоступні іншим лялькам (вказувати, писати, брати за руку, погладити по голові тощо).

На заняттях з дітьми проводяться ігри та вправи для розвитку вміння висловлювати і розуміти різні емоційні стани, виконуються етюди на розслаблення м'язів.

Завдяки цим систематично проводяться вправи більш рухливі – виразною стає міміка, рухи набувають більшої впевненості, керованості. Діти починають легше переключатися з одного руху на інший, можуть самостійно вирішити рухове завдання, навчаються розуміти відтінки у виразі обличчя, в жестах і рухах іншої людини.

У заняття включаються ігри та вправи на розвиток рухливості мовленнєвого апарату, вільності дихання, вміння володіти силою голосу, різноманітною інтонацією.

Фізкультхвилинки проводяться за методикою «Розкажи вірші руками». Рухи супроводжувалися промовляння віршів, відповідних лексичної теми заняття і містять автоматизовані звуки. Обговорювання віршів разом з рухами робить мовлення дітей більш ритмічним, гучним, чітким і емоційним.

На індивідуальних заняттях при роботі над автоматизацією і диференціацією звуків використовують звукові

символи, зроблені у вигляді малюнка театру на паличках. З їх допомогою можна драматизували маленькі казки, наприклад, «Змія і жук», «Пісеньки жука і комара» тощо [3, с. 72].

На індивідуальних і підгрупових заняттях доцільно підготувати ілюстрації невеликих оповідань і віршів, насичених певними звуками, а потім показували їх на фронтальних заняттях. Мовним матеріалом для цього виду роботи служили народні та авторські казки, оповідання та вірші поетів і письменників.

Особливого значення набувають ігри на заняттях з формування лексико-граматичних засобів мови і розвитку зв'язного мовлення.

Як вже говорилося, для драматизації можна використовувати авторські та народні казки. Наприклад, читання та переказ з драматизацією народної казки «Зайчик – хвостик» допоможе дітям засвоїти утворення іменників за допомогою суфікса -ик- і ввести ці слова в активний словниковий запас.

На заняттях з розвитку зв'язного мовлення при складанні розповідей за картинками, серіями сюжетних картин, доцільно використовувати театралізовані ігри, а саме, настільний театр, магнітний театр.

Вбачаючи інтерес дітей до малювання на заняттях, необхідно підготувати з дітьми виставку робіт, які потім будуть продемонстровані батькам і дітям інших груп ДНЗ.

З метою залучення дітей до національної культури і формування гармонійно розвиненої особистості для ілюстрацій використовують українські народні казки. Казки пробуджують в дітях уміння співчувати, прагнення робити добро і боротися зі злом. При підготовці до виставки проходить велика підготовча робота. Варто розглядати ілюстрації до казок, слухали записи казок. Отримуючи або вибираючи роль, діти визначають характер свого героя, формулювали його мовну характеристику, підбирали риси зовнішності [1, с. 118].

Варто проводити виставки малюнків за мотивами казок «Солом'яний бичок», «Зайчикова хатинка», «Курочка Ряба». За

підсумками проведених виставок діти вивчають вірші, які потім будуть розказані батькам. Важливим результатом спільної роботи педагогів вважаємо те, що після проведених виставок діти самостійно малюють ілюстрації до цих казок в групі, на прогулянці.

Створена фонотека звуків і мелодій, яка використовується вихователями як звуковий дизайн в ході організації демонстрації різних світлових, звукових і шумових ефектів. Наявність в групі магнітофона дає можливість використовувати музичний супровід за бажанням дітей.

Успіх корекційної роботи залежить від того, наскільки скоординовані всі зусилля учасників корекційного процесу – дітей, батьків, вихователів, логопеда, музичного керівника.

Тому для підвищення компетентності та поінформованості для вихователів і батьків проводяться консультації, семінари-практикуми, оформлюються папки з фотографіями, пам'ятки тощо.

Використання елементів образотворчого мистецтва на логопедичних заняттях викликає у дітей величезний інтерес, пожвавлення, радість, що підтримує постійно позитивний настрій. Застосування малювання на заняттях дозволяє утримувати працездатність на високому рівні навіть у дітей із нестійкою увагою і забезпечує легке і швидке засвоєння програмного матеріалу.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Значимість даної проблеми полягає в тому, що розкрита педагогічна технологія, заснована на використанні елементів образотворчого мистецтва, які впливають на формування мовлення дітей, може становити інтерес для практичних працівників: вчителів-логопедів, дефектологів, вихователів, які працюють з дітьми дошкільного віку. У подальшому важливо присвятити детальну увагу кожному інноваційному методу малювання скрізь призму використання його як терапевтичного засобу для дітей із порушенням мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волковская Т. Н. Психологическая помощь дошкольникам с общин недоразвитием

- речи [Текст] / Т. Н. Волковская. – М. : Книголюб, 2014. – 104 с.
2. Горбунова И. В. Су-Джок массажеры в логопедической работе [Текст] / И. В. Горбунова, И. В. Иваненко // Логопед. – 2014. – №2. – С. 21–22.
 3. Даскалова Ф. Г. Диагностика речевого развития детей дошкольного возраста как объект воздействия при обучении родному языку в детском саду [Текст] / Ф. Г. Даскалова // Педагогические условия формирования социальной активности у детей дошкольного возраста: межвуз. ст. науч. тр. – М. : Прометей, 2009. – С. 66–87.
 4. Елсакова А. Н. Использование инновационных технологий в работе учителя-логопеда [Текст] / А. Н. Елсакова, Н. Н. Лисовская, И. В. Соколова // Педагогика: традиции и инновации: материалы V междунар. науч. конф. (г. Челябинск, июнь 2014 г.). – Челябинск : Два комсомольца, 2014. – С. 33–34.
 5. Закондырина Э. Г. Наглядное моделирование как средство обучения словообразованию дошкольников с ОНР [Текст] / Э. Г. Закондырина // Логопед. – 2014. – №4. – С. 32–33.
 6. Колоошкина С. Н. Арт-терапевтические технологии учителя-логопеда [Текст] / С. Н. Колоошкина // Школьный логопед. – 2007. – № 2. – С. 31–39.

УДК 376.1-056.264: 81'233-053.2: 81'376.2

Г. І. Пересадько

вчитель-логопед

Дошкільний навчальний заклад

№ 33 «Маринка» м. Суми

Л. Л. Стахова

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри логопедії

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ПРОСОДИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті висвітлено особливості формування просодичних компонентів мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

В статье раскрыты особенности формирования просодических компонентов речи у детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи.

In the article the features of formation of prosodic components of speech in preschool children with General underdevelopment of speech.

Ключові слова: загальне недорозвинення мовлення, просодичні компоненти мовлення, діти дошкільного віку.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, просодические компоненты речи, дети дошкольного возраста.

Key words: general underdevelopment of speech, prosodic speech components, preschool children.

Постановка проблеми. Сучасний підхід до подолання недоліків мовленнєвого розвитку в дітей дошкільного віку вимагає комплексного психолого-медико-педагогічного впливу, який реалізується, з одного боку, у формуванні всіх порушених компонентів мовленнєвої системи, з іншого – у відновленні нормального функціонування артикуляційного, дихального та голосового апарату і розвитку психологічної бази мовлення. Невід'ємною частиною мовленнєвої діяльності людини є просодична сторона мовлення, що являє собою єдність взаємопов'язаних компонентів – мелодики, темпу і ритму мовлення, інтонаційної забарвленості мовлення. Просодика є найважливішою складовою частиною загального психічного розвитку дитини, передумовою оволодіння писемним мовленням, його граматичними структурами, а також підготовки до школи і до всього майбутнього життя. Стан просодичного компоненту впливає на розбірливість, зрозумілість, емоційний малюнок мовлення.

Мета статті: висвітлити особливості розвитку просодичних компонентів мовлення в дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення просодичної організації мовлення є предметом досліджень в лінгвістиці, психолінгвістиці (В. А. Артемов, Л. П. Блохіна, А. В. Бондарко, Н. Д. Светозарова, Н. В. Черемісіна), в логопедії (Є. Ф. Архіпова, І. І. Єрмакова, Є. В. Лаврова, Л. В. Лопатіна, Н. В. Серебрякова, І. В. Чиркіна та інші). Порушення мелодики-інтонаційного оформлення входить до структури багатьох мовленнєвих дефектів. Найбільш